

POLITIET
POLITIDIREKTORATET

POLITIETS TRUSSEL OM BRUK AV SKYTEVÅPEN OG BRUK AV SKYTEVÅPEN 2009–2019

STATISTIKKNOTAT OPPDATERT 20.APRIL 2020,
BEREDSKAPSAVDELINGEN

1. INNLEDNING

Formålet med dette notatet er å gi informasjon om i hvilket omfang politiet i perioden 2009 – 2019 benyttet skytevåpen som maktmiddel, samt antall personer som ble skadd eller døde som følge av at politiet benyttet skytevåpen.

Med benyttelse av skytevåpen menes i dette notatet:

- Trussel om bruk av skytevåpen: Oppdrag der politiet *uten å avfyre skudd* truet med å bruke skytevåpen ved å rette skytevåpen mot en eller flere personer og/eller å true verbalt med at skytevåpen ville kunne bli brukt.
- Bruk av skytevåpen: Oppdrag der politiet *avfyrte varselskudd og/eller rettet skudd* mot en eller flere personer eller objekter (f eks kjøretøy). Vådeskudd, treningsskyting eller avliving av dyr omfattes ikke, med mindre annet fremgår.

Politidistriktene er i politiets våpeninstruks pålagt å rapportere til Politidirektoratet oppdrag der skytevåpen ble benyttet som maktmiddel i oppdragsløsningen til å true med (skudd ikke avfyrt) eller brukt (skudd avfyrt). Bevæpnede oppdrag der skytevåpen ikke ble benyttet, rapporterer politidistriktene ikke til Politidirektoratet.

I kapittel 2 nedenfor redegjøres for politiets benyttelse av skytevåpen, kategorisert etter om skytevåpen ble truet med (skudd ikke avfyrt) eller ble brukt (skudd avfyrt) i perioden 2009 – 2019. I tillegg redegjøres for antall skadde og døde som følge av politiets bruk av skytevåpen. Grunnlaget for tallene i tabellene i kapittel 2 er antall innrapporteringer aggregert til nasjonalt nivå.

I kapittel 3 sammenstilles de ulike tabellene i kapittel 2.

Statistikk før 2009 og datakvalitet mv. er omtalt i pkt. 4 nedenfor.

I NOU 2017:9 Politi og bevæpning, kapittel 5.7, er det for perioden 2007 – 2016 inntatt oversikt i tabell 5.4 over totalt antall politioppdrag og andelen av disse oppdragene som var med bevæpning. Av det totale antall oppdrag i perioden varierte andelen oppdrag med bevæpning mellom 0,24 % og 0,79 %.

I tabell 1.1 nedenfor for antall oppdrag med bevæpning for utvalgte år er det hentet tall fra tabell 5.4 i NOU 2017:9 Politiet og bevæpning. Tall for 2018 og 2019 har Politidirektoratet hentet fra politiets analyseverktøy PAL for PO (politioperativt system). I noen oppdrag gis det etter konkret vurdering bevæpningstillatelse kun for enhåndsvåpen, mens det i andre oppdrag gis tillatelse til bevæpning med både en- og tohåndsvåpen. Tallene i tabell 1.1 gjelder det samlede antall bevæpningstillatelser per år for både enhåndsvåpen og en- og tohåndsvåpen.

Tabell 1.1 Antall oppdrag med bevæpningstillatelser skytevåpen

År	2009	2012	2014	2016	2018	2019
Antall	1978	3113	4466	5816	9020	9936

Tillatelse til bevæpning med skytevåpen kan gis til innsatspersonell i den operative mannskapsstyrken i politidistriktene og særorgan. Under gitte

forutsetninger kan det også iverksettes egenbevæpning uten forutgående tillatelse. For å kunne bevæpnes må tjenestepersonen være godkjent for aktuell våpentype. Dette gjelder bl. a. innsatspersonell kategori 1, 3 og 4.

Kategori 4 er innsatspersonell i blant annet ordens- og patruljetjenesten.

Kategori 3 er Innsatspersonell tilført supplerende kompetanse og trening for å håndtere mer krevende væpnede oppdrag, men det er ikke tale om noen spesialenhet.

Kategori 1 er innsatspersonell i Beredskapstroppen som er en nasjonal beredskapsressurs. Beredskapstroppen har kompetanse for å håndtere komplekse og vanskelige hendelser som eksempelvis gissel-, terror situasjoner og organisert kriminalitet.

2. POLITIETS TRUSSEL OM BRUK ELLER BRUK AV SKYTEVÅPEN 2009 - 2019

Politi-loven § 6 og § 6 b gir sammen med politiets våpeninstruks rammer og vilkår for politiets maktbruk, bevæpning med og bruk av skytevåpen. Bruk av makt må være nødvendig, forsvarlig og forholdsmessig. Skytevåpen kan brukes når det er absolutt nødvendig og andre midler forgjeves har vært forsøkt eller åpenbart ikke vil føre frem. Ved bruk av skytevåpen skal skadevirkningen søkes begrenset. Dette er også nedfelt i bestemmelsene i politiets våpeninstruks og politiinstruksen. Disse prinsippene og vilkårene er også grunnleggende i innsatspersonellens opplæring og trening.

Midlertidig generell bevæpning i den daglige tjenesten for innsatspersonell i kategori 1, 3 og 4 ble iverksatt 25.november 2014 og varte til 3.februar 2016. I denne perioden ble det innrapportert at politiet benyttet skytevåpen i til sammen 80 oppdrag, hvorav 75 av oppdragene gjaldt trussel om å bruke skytevåpen. I de resterende 5 oppdragene ble det avfyrt skudd, samtlige i 2015. Disse tilfellene av trussel om bruk og bruk av skytevåpen inngår i tallene for årene 2014, 2015 og 2016 i tabellene nedenfor.

Antall innrapporterte oppdrag per år i perioden der politiet truet med å bruke skytevåpen

Tabell 2.1 Oppdrag per år der politiet truet med å bruke skytevåpen

År	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Antall	58	75	66	58	58	49	53	80	125	127	85

Kilde: Innrapporteringer fra politidistriktene etter våpeninstruksen for politiet. Fra iverksettelsen 25.november 2014 av midlertidig generell bevæpningen og frem til 31.desember 2014, truet politiet med skytevåpen i 7 tilfeller.

I 2017 og 2018 var det økning i antall innrapporterte oppdrag der politiet truet med å bruke skytevåpen, for deretter å gå ned i 2019. Politidistriktenes innrapporteringer gir imidlertid ikke grunnlag for å anta at politiet hadde lavere terskel for å true med bruk av skytevåpen i 2017 og 2018 enn øvrige år. Se for øvrig pkt. 3 nedenfor.

Antall innrapporterte oppdrag per år i perioden der politiet brukte skytevåpen

Tabell 2.2 Oppdrag per år der politiet brukte skytevåpen

År	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Antall	3	6	1	3	3	2	5	3	4	6	13

Kilde: Innrapporteringer fra politidistriktene etter våpeninstruksen for politiet. Tallene per år angir antall oppdrag, ikke antall skudd. De to tilfellene i 2014, fant sted i august og september før iverksettelsen av midlertidig generell bevæpning.

Tabell 2.2 viser små variasjoner i perioden 2009 – 2018, mens det var en økning i 2019. Politidistriktenes innrapporteringer gir imidlertid ikke grunnlag for å

anta at politiet hadde en lavere terskel for å bruke skytevåpen i 2019 enn tidligere år. Se for øvrig pkt. 3 nedenfor.

I mange av oppdragene der politiet brukte skytevåpen, ble det avfyrt både varselskudd og rettet skudd ved ett og samme tilfelle. I andre tilfeller ble det kun avfyrt varselskudd eller kun rettet skudd. I de oppdragene politiet avfyrte skudd uten at noen ble skadet eller døde, vil det i hovedsak være tale om varselsskudd.

Blant oppdragene der politiet brukte skytevåpen i 2009, 2012, 2018 og 2019 var det tilfeller der det ble skutt mot annet objekt enn person. I 2009 avfyrte politiet skudd for å avlive aggressiv hund i forbindelse med politiets bistand til annet offentlig organs myndighetsutøvelse. I 2012 (ett tilfelle), 2018 (to tilfeller) og 2019 (ett tilfelle) ble skudd avfyrt mot kjøretøy for å immobilisere dette.

Det er ikke utarbeidet tabeller for antall skudd og om det var varselskudd eller rettet skudd. Dette skyldes dels at det krever komplekse tabeller som lett blir lite oversiktlige. Dels fordi antall skudd og om det var varselskudd og/eller rettet skudd vil være situasjonsbestemt og variere, og generelt mindre egnet for å belyse omfang og trend for politiets benyttelse av skytevåpen som maktmiddel. I brorparten av oppdragene der skytevåpen ble brukt, varierte antall skudd mellom 1 til 3.

I perioden er det ikke rapportert oppdrag der det ble forvoldt både personskade og død, jf. merknader til tabell 2.3 og 2.4.

Tabell 2.3 Antall personer som døde per år av politiets bruk av skytevåpen

År	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Antall	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1

Kilde: Innrapporteringer fra politidistriktene etter våpeninstruksen for politiet

Tabell 2.4 Antall personer som ble skadet per år av politiets bruk av skytevåpen

År	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Antall	2	4	1	0	2	0	2	1	2	3	5

Kilde: Innrapporteringer fra politidistriktene etter våpeninstruksen for politiet

2009: I alt to personer ble skadet ved to av de tre oppdragene politiet brukte skytevåpen (én person skadet per oppdrag). I det tredje oppdraget ble skytevåpen brukt til avliving av hund, jf. s. 4, 2. avsnitt.

2010: I alt fire personer ble skadet ved fire av de seks oppdragene politiet brukte skytevåpen (én person skadet per oppdrag). For de resterende to oppdragene ble det avfyrt rettet skudd uten treff slik at skade ikke ble forvoldt.

2011: Én person ble skadet ved det ene oppdraget politiet brukte skytevåpen

2013: I alt to personer ble skadet ved to av de tre oppdragene politiet brukte skytevåpen (én person skadet per oppdrag). I det tredje oppdraget ble det kun avfyrt varselskudd.

2015: Én person døde ved ett av de fem oppdragene der politiet brukte skytevåpen I alt to personer ble skadet ved to av oppdragene politiet brukte

skytevåpen (én person skadet per oppdrag). Ved to oppdrag ble det kun avfyrt varselskudd.

2016: Én person døde ved ett av de tre oppdragene der politiet brukte skytevåpen. Én person ble skadet ved ett av oppdragene politiet brukte skytevåpen. Ved ett av oppdragene ble det kun avfyrt varselskudd.

2017: I alt to personer ble skadet ved to av de fire oppdragene politiet brukte skytevåpen (én person skadet per oppdrag). For de resterende to oppdragene ble det kun avfyrt varselskudd.

2018: I alt tre personer ble skadet ved tre av de seks oppdragene politiet brukte skytevåpen (én person per oppdrag). Ved ett av de seks oppdragene ble det kun avfyrt varselskudd, og ved to oppdrag ble skudd avfyrt mot kjøretøy.

2019: Én person døde ved ett av de 13 oppdragene der politiet brukte skytevåpen. I alt fem personer ble skadet ved fem av oppdragene politiet brukte skytevåpen (én person per oppdrag). I seks oppdrag ble det kun avfyrt varselskudd, og ved ett oppdrag skutt mot kjøretøy.

3.SAMMENSTILLING

Tabell 3.1 sammenstiller data fra tabellene i kapittel 2 om antall oppdrag per år politiet truet med bruk av skytevåpen eller brukte skytevåpen og antall personer som døde eller ble skadet.

Sammenholdt med antallet bevæpninger i tabell 1.1 og det totale omfanget av oppdrag av ulik art politiet årlig responderer på, har politiet høy terskel for å benytte skytevåpen og løser langt de fleste oppdrag uten å benytte skytevåpen.

Et lavt antall oppdrag der politiet har truet med eller brukt skytevåpen, tilsier at politiets benyttelse av skytevåpen som maktmiddel begrenses i samsvar med gjeldende regler og taktikk.

Tabell 3.1

År	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Politiet truet m/bruk av skytevåpen	58	75	66	58	58	49	53	80	125	127	85
Politiet brukte skytevåpen	3	6	1	3	3	2	5	3	4	6	13
Totalt benyttet skytevåpen	61	81	67	61	62	51	58	83	129	133	98
Døde	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1
Skadet	2	4	1	0	2	0	2	1	2	3	5

4. STATISTIKK FØR 2009, DATAKVALITET MV.

Kildegrunnlaget i kapittel 2 og 3 er som nevnt, politidistriktenes innrapporteringer. Direktoratet tar forbehold for eventuelle feil i de nasjonale tallene fordi det kan være oppdrag der skytevåpen har vært benyttet som ikke har blitt rapportert, og som direktoratet derfor er blitt kjent med.

For data om politiets benyttelse av skytevåpen i perioden 1994 – 2001, henvises til tabell 6.2 og 6.3 på s. 74 og 75 i politirollemeldingen, jf. St.meld.nr 42 (2004–2005).

I NOU 2017:9 Politiet og bevæpning, kapittel 5.7 er det blant annet inntatt statistikk over antall politioppdrag totalt per år, antall bevæpninger per år og bruk av skytevåpen per år i perioden 2007 – 2016.

For årene 2002 – 2008 finnes tall for politiets trusler om bruk og bruk av skytevåpen i tidligere statistikknotat fra POD for perioden 2002 – 2012, datert 1.3.2013. Tabellene for perioden 2002 – 2008 fra notatet er for enkel referanse inntatt nedenfor:

Tabell 4.1 Antall oppdrag per år der politiet truet med å bruke skytevåpen

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Antall	70	72	67	52	75	65	55

Tabell 4.2 Antall oppdrag per år der politiet brukte skytevåpen

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Antall	1	1	5	3	3	0	2

Tabell 4.3 Antall personer som døde per år av politiets bruk av skytevåpen

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Antall	0	0	0	1	1	0	0

Tabell 4.4 Antall personer som ble skadet per år av politiets bruk av skytevåpen

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Antall	1	n/a	5	1	1	0	1

Tabell 3.1

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Politiet truet m/bruk av skytevåpen	70	72	67	52	75	65	55
Politiet brukte skytevåpen	1	1	5	3	3	0	2
Totalt antall tilfeller	71	73	72	55	78	65	57
Døde	0	0	0	1	1	0	0
Skadet	1	n/a	5	1	1	0	1